

JAVASLAT

Digitális Bölcsészet Központ létrehozására a Bölcsészettudományi Karon

1. A javaslat célja

Digitális szemléletű megközelítések, digitális módszerek, eljárások integrálásának az elősegítése a bölcsészettudományok oktatásának és kutatásának a gyakorlatában az eddigi eredményeket szervesen ötvöző és új utakat biztosító szervezeti keretek között.

2. A javaslat háttere

Közismerten egyre inkább növekvő igény mutatkozik a számítógép használata iránt hétköznapjaink mind több területén. Hatását a legszembetűnőbben talán az információhoz való hozzáférés jelentős mértékű megkönnyítésében érzékeljük, hiszen versenyképességünket a számítógéphez és az általa kínált lehetőségekhez való viszonyunk nem kis mértékben meghatározza. Különösen igaz ez az egyetemeken, ahol meghatározó cél az élvonalba való tartozás és az új utak keresése mind az oktatás, mind a tudomány területén. E célok megvalósítását a digitális kultúra terjedése jelentősen elősegítheti. A természettudományok és az orvostudomány hatékony fejlődésében és társadalmi elfogadottságuk folyamatos biztosításában e felismerés is tükröződik.

A digitális megközelítések egyre jobban kiterjednek a szöveges információra és a kommunikációra, a kultúra olyan hordozóira, ahol a hagyományos bölcsészettudományok is egyrészt otthonosan érezhetik magukat, másrészt szakismeretükkel alapvetően hozzájárulhatnak az általános fejlődéshez. Így éppen a digitális kultúra továbbfejlesztésében várható fontos szerepvállalásuk által növekedhet újra a bölcsészettudományok jelentősége, ezzel együtt társadalmi elismertsége.

Ahhoz, hogy a bölcsészettudományok sikeresen megfeleljenek az ilyen elvárásoknak, fontos lépéseket kell tenniük mind az oktatás, mind a tudományos kutatás terén. Lehetővé kell tenni a digitális kultúrának az egyetemi oktatás szintjén történő rendszerszerű megismertetését, hogy ezzel hozzájáruljunk megfelelő szakemberek képzéséhez. Szükséges továbbá, hogy ez megfelelő és specifikus kutatómunkára támaszkodjon, ami a folyamatos továbblépést is biztosítja. Mindezek alapján olyan szakembergárda megteremtésével lehet számolnunk, akik jelentősen hozzájárulnak egyrészt saját szakterületük, másrészt, ezen keresztül, a bölcsészettudományok egésze fejlődéséhez és fokozott társadalmi elismertségéhez.

A Digitális Bölcsészet Központ létrehozására tett javaslat több, hasonló feladatait sikeresen ellátó külföldi előzményre támaszkodhat (USA, Kanada, Nagy-Britannia, Franciaország, Hollandia).

3. Eddigi eredményeink a digitális bölcsészet területén

A karon művelt számos szakterületen folytak és folynak olyan tevékenységek, amelyek jó alapot biztosíthatnak a digitális bölcsészet integrált továbbfejlesztése számára. E szakterületek és a digitális bölcsészet területén eddig végzett jellemző tevékenységeik a következők:

a. *Általános és alkalmazott nyelvészet*

Oktatás:

- számítógépes alapismeretek,
- fejlett számítógépes ismeretek (adatbázisok, mesterséges intelligencia, szakértői rendszerek)
- matematika, logika, statisztika
- szöveges információk kódolása és feldolgozása

Kutatás:

- szöveges információk feldolgozása
- digitális beszédfeldolgozás

b. *Angol*

Oktatás:

- Concordancing and Computational Linguistics
- Computational Lexicography, On-line Dictionaries
- Research and Publication on the Internet
- Information Design
- Vocabulary Assessment
- Phonology and Phonetics Testing
- Language Testing

Kutatás:

- nyelvészeti adatbázisok létrehozása

c. *Francia*

Oktatás:

- általános számítógép-felhasználói ismeretek
- számítógéppel segített fordítás (CAT/TAO)
- számítógéppel segített nyelvoktatás (CALL/EAO): nyelvtan, szövegtan (beleértve a digitális tananyagfejlesztést)
- fonetikai alkalmazások

Kutatás:

- korpusznyelvészeti vizsgálatok (lexikológia, szemantika és pragmatika, szövegtan, szintaxis)
- XML-alapú szövegnyelvészeti annotáció fejlesztése

d. *Magyar irodalom*

Oktatás:

- textológiai spec. koll.-ok nappali és PhD-hallgatóknak, ennek része az elektronikus szövegkiadásokkal való foglalkozás
- Számítógépes szövegtan főkéllégiumot a kommunikáció szakon

- a legkiválóbb hallgatók textológiai speciális képzésen vesznek részt
- közös PhD-órák Walter Fantával

Kutatás:

- közös kutatási program a klagenfurti Musil Intézettel
- ennek keretében Folio-XML konverter fejlesztése az Avignonet Kft.-vel
- MTA TKI akadémiai kutatóhely és OTKA pályázat támogatja jelenleg a Kazinczy és a Csokonai elektronikus kiadás munkálatait (korábban NKFP is volt)

e. Magyar nyelvészet

Oktatás:

- Nyelvészeti adatbázisok létrehozása és használata

Kutatás:

- Szöveges adatbázisok a történeti és a modern nyelvészetben

f. Ókori nyelvek és kultúrák

Kutatás: képi adatbázisok létrehozása

g. Pszichológia

Oktatás:

- számítástechnikai ismeretek
- ált. lélektani, munkapszichológiai stb. gyakorlatokon pszichológiai jelenségek számítógépes demonstrációja
- kísérleti laboratórium gyakorlaton pszichológiai kísérletek számítógépes megvalósítása
- módszertani ismeretek keretében kísérleti eredmények számítógépes feldolgozása
- matematikai alapok, statisztika I.-II., többváltozós adatelemzés tantárgyak keretében kísérleti eredmények számítógépes feldolgozása

Kutatás:

- különbéle pszichológiai vizsgálatok eredményeinek statisztikai feldolgozása
- személyiség-, szociál- és munkapszichológiai, általános lélektani vizsgálatok számítógépes, illetve internetes megvalósítására irányuló projektek
- számítógép felhasználás (pl. játék) pszichológiai hatásának, vonatkozásainak vizsgálata

h. Szociológia

Oktatás:

- számítástechnikai ismeretek
- internet alkalmazása a társadalomtudományokban
- számítógépes statisztikai elemzések
- módszertani órák (kérdőív készítés, szerkesztés, kutatási anyagok gyűjtése)
- számítástechnikai műhely (a szociális és önkormányzati szférában használatos programok, technikai eszközök bemutatása)
- Leonardo project keretében speciális szociális munka távoktatás (tervezett)

Kutatás:

- kérdőíves felmérések statisztikai feldolgozása

i. *Történelem*

Oktatás:

- Történettudomány és informatika címmel: számítógépes alapismeretek sp.koll. a nappali tagozaton,
- 3 féléves kezdő és haladó hw és sw ismeretek a levelező tagozaton
- haladó számítógépes ismeretek az ókortörténeti specializációban (adatbázisok, projektek, epigráfia és történettudomány)
- 3 féléves informatikai kurzus a PhD hallgatók számára
- Információtörténeti kurzus a Műszaki Főiskolai karon a Technikatörténet c. tárgy keretében

Kutatás:

- ókortudományi honlapok összehasonlító elemzése
- ókortudományi adatbázisok elmélete és gyakorlata
- digitalizálás és elektronikus publikáció

3. *A Digitális Bölcsészeti Központ feladatai*

a. Oktatás

- Digitális Bölcsészeti MA-program kialakítása és meghirdetése: e program keretében a hallgatók informatikai alapismereteket, továbbá digitális szöveg- és kommunikáció-alapú alap- és szakismereteket sajátítanak el
- digitális bölcsészeti részismeretek oktatása a Szabad bölcsészet keretében
- részvétel nemzetközi együttműködésben megvalósuló oktatásban

b. Kutatás

- interdiszciplináris projektek kidolgozása, megpályázása és megvalósítása
- hazai és külföldi tudományos és projektorientált együttműködés elősegítése
- kutatási infrastruktúra kialakítása
- elektronikus fórum létrehozása az eredmények publikálására és a szakmai képzés elősegítésére

4. *A Digitális Bölcsészeti Központ tervezett főbb szakterületei és vezető képviselőik*

Irodalom: Dr. Debreceni Attila tszv. egyetemi tanár

Nyelvészet: Dr. Csúry István tszv. docens, Dr. Hoffmann István egy. docens, Dr. Hollósy Béla tsz. egy. docens, Dr. Hunyadi László tszv. egy. tanár, Dr. Kertész András akadémikus, tszv. egy. tanár

Ókori nyelvek és kultúrák: Dr. Gesztelyi Tamás egy. docens

Pszichológia: Nagy János PhD-hallgató

Szociológia: Márton Sándor tud. munkatárs

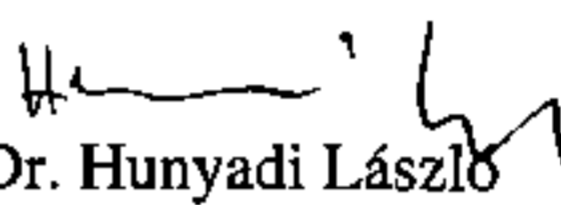
Történelem: Dr. Bárány Attila egy. adjunktus, Dr. Forisek Péter egy. adjunktus, Dr. Kovács Zoltán egy. adjunktus, Dr. Nemes Zoltán egy. docens, Dr. Németh György egy. tanár

5. A Digitális Bölcsészet Központ tervezett felépítése és működtetése

A Központ a Debreceni Egyetem BTK virtuális, projektorientált egysége mindazon, a karon reprezentált szakterületek képviselőivel, amelyek a digitális bölcsészet céljainak megvalósításában közreműködnek. A Központ további résztvevők előtt nyitott. Speciális feladatokban együttműködik az egyetem más szervezeti egységeivel és részt vesz a TEK országos és regionális pályázataiban.

A Központ a kutatás terén önfenntartó. Vezetőjét – a DE SZMSZ-ben leírtak szerint nyílt pályázat útján - a BTK dékánja bízza meg határozott időre. A Központ belső működésére saját szabályzatot dolgoz ki.

Debrecen, 2006. március 30.

Dr. Hunyadi László
tszv. egyetemi tanár